

УДК 811.161.2'276.12'374

ДО ПИТАННЯ ПРО “ПРОСТОРІЧНУ” ЛЕКСИКУ**Зайцева О. В.**

Стаття підсумовує спорадичні думки дослідників щодо так званої “просторічної” лексики. На основі словників української мови проаналізовано використання ремарки “просторічне”. Зроблено низку пропозицій щодо маркування “просторічної” лексики та використання ремарки “просторічне” у словниках української мови.

Ключові слова: “просторічна” лексика, ремарка, маркування, словники української мови.

В статье сделана попытка определить содержание понятия “просторечная” лексика. Рассмотрен ряд лингвистических трудов, которые содержат вопросы изучения этой лексики. На основе словарей украинского языка проанализировано использование пометы “просторечное”. Критически осмыслены теоретические основы и практику маркировки слов в исследуемых лексикографических трудах.

Ключевые слова: “просторечная” лексика, словарная помета, маркировка, словари украинского языка.

The article deals with the analysis of modern research and terminological principles of denotation of the vernacular. The main characteristic features of vernacular are being distinguished. Based on the material of Ukrainian language dictionaries, the article is focused on the analysis of the dictionary label “vernacular”.

Key words: common speech lexical units, linguistic label, marking, Ukrainian language dictionaries.

Останнім часом увагу дослідників привертає проблема функціонування так званої “просторічної” лексики в системі української мови. Можна назвати низку праць, де порушено це питання. Зокрема, у працях Л. А. Коробчинської, С. П. Левченка, А. А. Бурячка, О. О. Тараненка, Р. В. Бесаги, Л. Т. Масенко, В. Р. Товстенко, О. Медвідь, В. М. Труба йдеться про розмежування понять “розмовне” і “просторічне” та теоретичне обґрунтування ремарки “просторічне” для маркування слів у словниках. Проте єдиної думки щодо цього поняття у сучасній лінгвістиці немає. Бракує системного опису лексики цього типу, не визначено її місце у лексичній системі мови. Звідси труднощі щодо лексикографічного опрацювання того явища, що прагнуть означити терміном “просторічне”. Крім усього, сам термін, запозичений з російської лінгвістики, неоднозначний.

Таким чином, є цілий комплекс проблем, розв’язання яких важливе як з теоретичного, так і з практичного погляду, що й надає *актуальності* нашому дослідженню.

У даній статті ми зосредили увагу на дослідженні ремарки “просторічне” (далі – “прост.”), що фігурує у багатьох українсько-російських та російсько-українських словниках, а саме: у “Російсько-українському словнику” за редакцією М. Я. Кашиновича, Л. А. Булаховського (далі – мРУС-1948), “Російсько-українському словнику” у 3-х томах за редакцією І. К. Білодіда 1969 р. (далі – РУС-1969), у “Російсько-українському словнику” за редакцією В. В. Жайворонка 2003 р. (далі – РУС-2003), а також на дослідженні дотичної до неї ремарки “розмовне” (далі – “розм.”) в “Українсько-російському словнику” в 6-ти томах за редакцією І. М. Кириченка 1953–1963 рр. (далі – УРС), “Словнику української мови” в 11-ти томах 1970–1980 рр. (далі – СУМ), “Великому тлумачному словнику” за редакцією В. Т. Бусела 2004 р. (далі – ВТС).

Термін “просторечие” з’явився в російській лінгвістиці у XVIII ст. і початково вживався паралельно з терміном “простонародний” для означення розмовної мови малоосвічених людей на відміну від мови книжної, літературної, характерної для мовлення інтелігенції та представників вищих соціально-політичних кіл [3, с. 50].

С. І. Ожегов у своєму однотомному “Словаре русского языка” подає вже таке пояснення терміна “просторечие”: це – слово, властиве масовому міському мовленню, що використовується в літературній мові як стилістичний засіб для надання мовленню жартівливого, зневажливого, іронічного, грубуватого відтінку [8, с. 6]. Отже, йдеться про літературно нормативне явище.

Інші російські дослідники до “просторечия” зараховують слова з незначним відтінком зрубності, причому вони виразно неправильні, ненормативні. Так, Д. М. Ушаков вважав їх припустимими в літературних творах і розмовній мові, лише якщо вони слугують створенню певного колориту [4, с. 96]. Недарма “Словник лінгвістичних термінів” О. С. Ахманової наголошує на тому, що “просторічними” є слова, вирази, звороти, форми словозміни, які не входять до норми літературного мовлення” [6, с. 11]. А проте енциклопедія “Російська мова” (1979 р.) трактує це поняття як явище переважно усного мовлення, що вживається в літературній мові звичайно з метою зниженої, грубуватої характеристики предмета мовлення, а також просте невимушене мовлення, яке містить такі слова, форми і звороти. В останньому виданні енциклопедії “Російська мова” зроблено спробу уникнути протиріччя в дефініції цього терміна шляхом розрізнення двох видів російського “просторіччя” – нелітературного та літературного [6, с. 12].

Наведені думки сучасних лінгвістів свідчать, що, попри узвичаєність терміна “просторечие” в російському мовознавстві, він залишається двозначним: з одного боку – це явища, що перебувають за межами літературної норми, з іншого – явища, що не порушують норм, але мають знижене експресивно-емоційне забарвлення.

В українській мовознавчій практиці термін “просторіччя” з’явився у 20-х рр. ХХ ст. Разом із самим терміном успадкована і його двозначність. Під ним розуміють слова зі зниженим експресивно-емоційним забарвленням, тобто слова з відтінком зрубності, у тому числі й вульгаризми (літературне “просторіччя”) і слова з неправильними граматичними чи фонетичними формами та з неправильним слововжитком (власне нелітературне “просторіччя”) [3, с. 45]. На думку Н. Дзюбишиної-Мельник, для означення літературно ненормативних явищ всіх рівнів мови (тобто нелітературного “просторіччя”) варто використовувати термін “анормема”. Вже сам термін красномовний як у плані прозорості внутрішньої форми, так і в плані оцінки явища у мові [1, с. 26]. Хоча ми вважаємо такий термін перспективним, однак у даній розвідці ним не послуговуємось, зважаючи на традицію існування в українському мовознавстві терміна “просторіччя”.

Ще з середини 60-х рр. ХХ ст. в українській лінгвістиці обговорювано проблему виокремлення поняття “розмовна мова”, зокрема розмежування понять “літературна і нелітературна розмовна мова”, а також визначення критеріїв фіксації розмовної лексики у словниках української мови (Л. А. Коробчинська, С. П. Левченко). Л. А. Коробчинська перша з українських мовознавців звернула увагу на неслухність прийнятої у словниках стилістичної характеристики розмовної лексики. Вона зауважила, що розмовна лексика в українській частині російсько-українських словників, в тлумачному словнику української мови, зокрема у РУСі-1948, УРСі, у СУМі, роботу над яким на той час уже було розпочато, кваліфіковано неточно. Автор рекомендує в українських словниках виділяти за зразком російських з-поміж розмовної лексики “просторічні” слова [5, с. 159]. Це слова на кшталт: *базіка, варнякати, верзти, брьохати, пертися*. В українському мовознавстві подібну лексику кваліфікують порізно, використовуючи для її означення терміни “просторіччя” або “розмовно-просторічна” лексика. Зокрема, термін “просторіччя” трапляється у працях Л. А. Булаховського, І. Г. Чередниченка та інших вищезгаданих авторів. А проте були й інакші думки. Наприклад, у працях М. А. Жовтобрюха, Г. П. Іжакевича, А. П. Грищенка використано термін “розмовно-просторічна” лексика. Частина українців (І. М. Кириченко, С. П. Левченко, А. А. Бурячок) уникають терміна “просторіччя” та зараховують лексику цього типу до розмовної.

За спостереженнями Л. Т. Масенко, неузгодженість у поглядах на явище “просторіччя” вплинуло і на принципи класифікації форм усного побутування української мови. Це відображає, зокрема, СУМ, де до слова “*просторіччя*” подано два значення: “1. Побутове мовлення (на відміну від книжної, літературної мови). 2. Слово, граматична форма, зворот, що не є нормою літературної мови, але вживається в

побутовому мовленні, а в художніх творах використовується як стилістичний засіб для надання мові зневажливого, іронічного, жартівливого та ін. відтінку” [6, с. 12].

Варто зазначити, що перенесення на українські мовні реалії лексикографічних засад русистики лише поглибило суперечливість у поглядах на означену проблему, зрештою спричинивши усунення з меж літературної мови всіх фактів розмовно-побутового мовлення [6, с. 12]. На нашу думку, цьому сприяють критерії, за допомогою яких визначається “просторічна” лексика. Л. Коробчинська та В. Товстенко зазначають, що таким критерієм зазвичай є ступінь стилістичної зниженості [2, с. 66]. У лексикографічній практиці це означає невиправдане виведення за межі літературної мови цілого ряду лексем. Критерій “ступінь стилістичної зниженості” видається нам досить суб’єктивним. Для прикладу візьмемо синонімічні ряди, де фактично неможливо за такою ознакою виділити “просторічні” слова у синонімічному ряді: *чкурнути*, *дремнути*, *дряпнути*. Такі слова у РУСі-1969 безпідставно позначені ремаркою “прост.”. Також малопереконливе маркування слів *черевань*, *пузань*, *дубасити*, *луцювати* як “просторічних” у РУСі-1969 та РУСі-2003. Такі слова цілком прийняті для розмовно-побутового стилю української літературної мови.

Інше розуміння “просторічності”: літературне / нелітературне. Ще Л. Коробчинська зазначала, що “просторіччя” може: а) перебувати на межі літературної лексики; б) окремими елементами проникати в неї; в) далеко відступати від літературної мови [3, с. 43]. Згодом В. Товстенко також вважає критеріями “просторічності” мовних явищ поширеність за межами літературного варіанту, неправильного слововжитку, відхилення від правописної норми [9, с. 5]. Справді, слова на зразок *соша*, *фершал* були свого часу досить поширені серед людей певного соціального статусу, але не творили системи з іншими аналогічними відхиленнями, оскільки траплялися спорадично. Як зазначає Н. Дзюбишина-Мельник, мовці, недостатньо обізнані чи то з фонетичними, чи з граматичними, чи стилістичними і, врешті-решт, із стильовими нормами літературної мови, зазвичай помиляються вибірково. Причому, це можуть бути люди з достатньо високим освітнім цензом. Так, студенти другого курсу НаУКМА помиляються у вживанні слів іншомовного походження, як-от: *скрупольозний* (помилкове *скрупольозний*), *колготки* (помилкове *колготи*), *плацкарта* (помилкове *плацкарт*) [1, с. 26]. Приклади наведеного типу в російському мовознавстві звичайно означають як “просторечие”. Разом з тим, це – не суржикізм і не стилістично знижена лексика, а – розмовні нелітературні слова. Отже, критерій загальної поширеності помилок у фонетиці, синтаксисі тощо також ненадійний.

Нам здається, що критерії виокремлення “просторічної” лексики в українській мові, розроблені з опорою на російську лінгвістичну практику, досить суперечливі ще й тому, що в останній вони стосуються міських форм побутового мовлення, а саме ці форми в українській мові функціонують неповноцінно. Власне, в більшості міських центрів України українську мову витіснено українським варіантом російської мови [6, с. 11]. Ми поділяємо думку Н. Дзюбишиної-Мельник, яка твердить, що ту роль, яку в російській мові виконує “просторіччя”, тобто мова, якою користуються недостатньо освічені та малокультурні мовці, в українській мові частково виконує суржик – явище, що перебуває за межами тіла національної мови (і аж ніяк не є складовою української мови) [1, с. 26]. У ситуації масового українсько-російського білінгвізму суржик можна розглядати як форму “просторіччя”. Разом з тим, останніми роками у ряді мовознавчих праць помітна тенденція кваліфікувати явище суржику як одну з форм “просторіччя”. Таку точку зору поділяють укладачі енциклопедії “Українська мова” [11], де в статті “Суржик” зазначено: “Уживається переважно щодо українського просторіччя, засміченого невмотивовано запозиченими (внаслідок українсько-російської інтерференції) російськими елементами: *самольот*, *січас*, *тормозити*, *строїти*, *кидатися в очі*, *займатися в школі*, *гостра біль*” [11, с. 689]. Відповідно у статті “Просторіччя” йдеться про суржик як один із різновидів цієї форми існування української мови [11, с. 558].

В. Труб, аналізуючи суржик, також схиляється до кваліфікації його як “просторічної” форми українського мовлення, проте висловлює й певні застереження щодо цього: “Суржик – це спотворена, просторічна форма першої підлеглої (не домінуючої) мови, яка є результатом малоусвідомленої спроби мовця наблизитися до опанування не першої домінуючої мови” [10]. За нормальних умов функціонування

української мови “просторіччя” як форма нелітературного мовлення мало би стати однією з підсистем української мови (так само як російське “просторіччя” є однією з підсистем російської). Однак суржик не має таких потенцій вже тому, що це – асистемне явище. Пор.: типові взаємозамінні для суржика слова *нельзя – ніззя – не можна*. Поява спотворених чужомовних дублетів до українських елементів у суржику – цілком спонтанна.

Слова, що деякі мовознавці кваліфікують як “просторічні” (зокрема В. Товстенко), на зразок *нікоторий, кормити, шутка, пошлий* є суржикізмами [9, с. 5]. Фактично суржик лише частково охоплює те поняття, яке в російській традиції прийнято називати “просторіччям”.

З огляду на вищезазначене, в українській мові “просторіччям” частково можна вважати: суржикізми (але не суржик в цілому), чужомовні запозичення, що порушують норми літературної мови: *лісапета, невропатолог*; діалектні слова та форми слів, що вживаються поза діалектом (тобто діалектизми): *ходю, просю, ню, цюлювати, кирниця* [1].

Окремим питанням є доцільність використання ремарки “прост.” у тлумачних та перекладних словниках української мови. Коментар “в простореччю” вперше з’являється у “Російсько-українському словнику” О. Ізюмова (1926 р.), а в РУСі-1948 – вперше фігурує ремарка “просторічне слово” (“прост.”). Проте існують істотні відмінності саме у статусі розмовної та “просторічної” лексики в обох мовах, що спричинюють проблему відображення такої лексики в українській та російській частині словника. Так, аналізуючи РУС-1948, академік В. В. Виноградов зауважував: “... Стилістичний бік в “Російсько-українському словнику” не можна вважати цілком продуманим. Принаймні диференційно-стилістичні співвідношення російської та української літературної лексики залишаються не завжди досить чітко відображеними” [3, с. 48].

Розрізнення розмовної і “просторічної” лексики у межах реєстру практикують не всі словники. В українській лексикографічній традиції, зокрема в тлумачних та деяких перекладних словниках, не усталилась практика розмежування розмовної та “просторічної” лексики із позначенням цього явища окремими ремарками – “розм.” та “прост.” відповідно. Наприклад, ремарки “прост.” не знайдемо в УРСі, СУМі, ВТСі. Однак в РУСі-1948, РУСі-1969, РУСі-2003, крім ремарки “прост.”, також знаходимо ремарку “розм.”. Редактор УРСу І. М. Кириченко відмовляється від ремарки “прост.” для позначення грубуватих слів, натомість використовує систему стилістичних позначок, що кваліфікують різновиди розмовної лексики за характером та ступенем емоційного забарвлення, наприклад – “бран.” – бранное, “вультг.” – вультгарное, “фам.” – фамільярное. В УРСі частину розмовної лексики, яка не має виразного емоційного забарвлення, позначено недиференційовано – “разг.”. За емоційним забарвленням слова цієї групи поділяються на такі, що виражають різні емоції – жарту, пестливості, зневаги, презирства та ін. Це відображають відповідні ремарки. І. М. Кириченко зазначав, що “оцінка слів в українсько-російському словнику має йти по лінії зазначення різновиду усної мови. До цієї категорії належать, напр., слова розмовні, тобто слова, властиві переважно літературній мові, іноді з відтінком згрубілості. Всі такі слова потребують певних пояснювальних позначок, що вказують на їх характер” [3, с. 48]. Отже, в УРСі ні в українській, ні в російській частині не виділено “просторічну” лексику. Слова, що в РУСі-1948 подано з ремаркою “прост.”, в українській частині УРСа позначено здебільшого ремаркою “разг.” або “фам.”. Це, на нашу думку, цілком виправдано (див. табл. 1).

У РУСі-1969 в українській та російській частині фігурують ремарки “розм.” та “прост.”. Наприклад, ремарку “розм.” подано до таких українських відповідників: *бабахати, бакшиш, баляндраси, балахон, бурячковий, гармидер, гультипака, дременути*. Вважаємо, таке маркування не завжди виправдане. Зокрема, до слова *бакшиш* варто подати ремарку “заст.” (“застаріле слово”), а слово *балахон* позбавити будь-яких ремарок. З огляду на достатньо активне вживання, його можна означити як нейтральне.

Таблиця 1

Маркування “просторічної” лексики у двомовних словниках

Словник	РУС-1948	УРС
слово	ремарка	
Братва	прост.	фам.
Буржуй	прост.	разг., презр.
Верзти	прост.	фам.
Вечірник	прост.	разг.
Вискотня	прост.	разг.
Замахорювати	прост.	разг.
Злигатися	прост.	разг., неодобр.
Знюхуватися	прост.	разг.
Розчухати	прост.	разг.

У РУСі-1969 ремарку “прост.” подано до таких українських відповідників: *бабонька, бабище, бабега, бабій, балабонити, баламут, байдикувати, бахурувати, баяндрасник, братва, братуха, вертихвістка, відлупцювати, вискотня, виблювати, глушко, головатий, грошва, дівка, дідунь* та ін. Ремарка “прост.” дещо дезорієнтує мовця, оскільки під нею подано і літературну, і нелітературну лексику. Пор.: *бабонька, бабище, бабій, балабонити, вірнесенько, веселісінський, гулятика і баньки, бахурувати, братва, братуха, ґешефт, глушман, дрейфити*. Перша група – це слова літературного розмовно-побутового мовлення, переважно із пейоративними та демінутивними суфіксами. Їм властива не лише експресивність, але й емоційність (позитивна чи негативна). Пор.: *балабонити* – емоційно знижене, *веселісінський* – емоційно позитивне забарвлене. У таких випадках варто говорити про стилістичну маркованість літературно нормативної лексики. Друга група – це слова, що не відповідають нормам літературної мови. Такі одиниці, як *братва, братуха, ґешефт, дрейфити*, належать до жаргонної лексики. У загальномовних словниках їх має супроводжувати обмежувальна ремарка “жарг.” (“жаргонне слово”). Щодо інших конкретних лексем, то їх варто залучити до реєстру спеціальних словників жаргонної лексики. Див.: Ставицька Л. Український жаргон : словник (2005).

Частина “просторічної” лексики з негативним відтінком варто було б означити як “зневажливе”, “несхвальне” та “вульгарне”, напр.: *бабега, глушко, бахурувати* відповідно. Отже, упорядники РУСу-1969 в українській частині використали російський термін “просторіччя” для позначення як літературної розмовної, так і нелітературної розмовної лексики. Вважаємо позначення однаковою ремаркою різних явищ невиправданою лексикографічною практикою.

У СУМі лексикографи відмовилися від ремарки “прост.” для позначення грубуватих та ненормативних слів, хоча, згідно з “Проспектом тлумачного словника української мови” (1958 р.), її було передбачено. У цьому словнику ту лексику, яку марковано у РУСі-1969 як “просторічне”, розподілено в основному між розмовно-побутовою, фамільярною, зневажливою та вульгарною лексикою.

У СУМі біля слів – різновидів розмовної лексики (фамільярних, зневажливих, іронічних тощо) подано залежно від їхнього емоційного забарвлення такі стилістичні ремарки: “вульг.”, “жарт.”, “зневажл.”, “ірон.”, “лайл.”, “фам.”. Ремарку “розм.” у таких випадках не вживано. Наприклад, ремарку “фам.” (“фамільярне слово” – слово, що може бути вжито в дещо “розв’язній” розмові) маємо при слові *бецман* – фам. Про велику, але неповоротку й ледачу людину; здоровило, вайло, ледащо. При слові *альфонс* – коханець, що перебуває на утриманні жінки – фігурує ремарка “зневажл.” (“зневажливе слово” – слово, яке виражає несхвалення, неповагу, презирство, викликає негативні емоції). Також знаком до негативних емоцій є ремарка “вульг.” (“вульгарне слово” – слово, що виражає грубість, непристойність). Наприклад, у поєднанні з ремаркою “заст.” її подано при слові *бахурувати* – вести розпусне життя. При слові *азіат* – 2. Про відсталу, грубу, некультурну людину – СУМ подає комбіновані ремарки “заст.” і “лайл.” (“лайливе слово” – слово, вживане у сварці, для образи, спричинює негативні емоції).

Таким чином, ремарку “прост.” в опрацьованих двомовних словниках використано щодо різнорідних явищ:

а) нейтральної лексики розмовно-побутового стилю – *плутатися, виробляти, витворяти, вимудрувати, вилуплювати*. Пропонуємо: маркувати таку лексику ремаркою “розм.-побут.”;

б) експресивно забарвленої лексики розмовно-побутового стилю – *утьопатися (“закохатися”), витівати, справляти (“купувати”)*. Пропонуємо: маркувати таку лексику комбінованими ремарками “розм.-побут., експр.”;

в) експресивно-емоційної лексики з виразно негативним емоційним забарвленням – *партачити, бельбас, йолоп*. Пропонуємо: маркувати таку лексику комбінованими ремарками “розм.-побут., емоц., несхв.” або “розм.-побут., емоц., зневажл.”;

г) нелітературної лексики, що невиправдано запозичена з російської мови – *ішачити, баранка*. Пропонуємо: усунути таку лексику з загальномовних словників;

г) нелітературної лексики із сфери соціальних жаргонів, зокрема кримінального походження – *амба, братва, братуха, бидло*. Пропонуємо: подавати такі утворення у загальномовних словниках з ремаркою “жарг.”, конкретизуючи джерело походження або без ремарки у спеціальних словниках жаргонної лексики.

У проспекті “Нового словника української мови” його автор О. Тараненко пропонує послуговуватися ремарками і “розм.”, і “прост.”. Для розмежування понять розмовної літературної і нелітературної “просторічної” лексики запропоновано такі критерії: позначкою “розм.” характеризувати одиниці, що належать до літературної мови та вживаються переважно в усній мові, у тому числі в мові персонажів художніх творів; позначкою “прост.” характеризувати одиниці, що не входять до складу літературної мови, хоча й поширені на більшості території функціонування української мови (носіям літературної мови такі одиниці відомі, але звичайно їх сприймають як ненормативні, субстандартні, знижені в своїй стилістичній характеристиці) [9, с. 112, 118]. Наприклад: *балакун, вахтерка, ручище* – розм.; *батя, шуткувати, директорша* – прост. З нашої точки зору, ремарку “прост.” недоцільно використовувати щодо слів української мови з огляду на те, що це спричинює фактично легалізацію в лексичному фонді української мови суржикізмів, як-от: *заставляти, справка, морицина*.

Крім того, О. Тараненко пропонує позначати ремаркою “прост.” у словнику переключені форми іншомовних слів, як-от: *балабайка, калавур, страм* [9, с. 118]. Проте місце подібній лексиці не в нормативних словниках, а в спеціальних довідниках, де йдеться про огріхи мовної практики, на кшталт: Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К. : Либідь, 1991 ; Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. – Львів : Фенікс, 1996 ; Чак Є. Д. Складні випадки вживання слів. – К., 1984 ; Чак Є. Д. Чи правильно ми говоримо?. – К. : Освіта, 1997 тощо.

З огляду на вищезазначене, можемо зробити такі висновки:

1. В українській лінгвістиці межі терміна “просторічне” чітко не окреслено: з одного боку, “просторіччя” – це стилістично знижений шар розмовної літературної мови, а з іншого – літературно ненормативні явища всіх стратифікаційних рівнів мови. Досліджені нами словники відображають цей стан лінгвістичної практики. Є нагальна потреба розрізнити такі явища. Частина з них збігається з аналогічними явищами в російській мові: це – знижена, груба лексика. Її слід маркувати у словниках диференційовано – ремарками “зневажл.”, “несхв.”, “вульг.”, “лайл.”. Цілком оригінальне, відмінне від російської мови явище – це прояви суржику (суржикізми). Їх взагалі не варто залучати до реєстрів нормативних словників.

2. Термін “просторіччя” та відповідно ремарка “прост.” виправдані лише для російської частини двомовних словників. За нашими спостереженнями, в українській частині досліджуваних словників ремаркою “прост.” маркована переважно лексика розмовно-побутового стилю, зокрема зниженої емоційної тональності – фамільярне, зневажливе, лайливе, а також жаргонізми кримінального походження та росіянізми (тобто йдеться про розмовну лексику). На нашу думку, це не є виправдано. В українській частині двомовних словників лексику, марковану ремаркою “прост.”, доцільно означити іншими ремарками, як-от: “жарг.” (*амба, братва*), “розм.-побут., експр.” (*барахло, блуд, брикун*) або “розм.-побут., емоц., несхв.” (*верзьякання, віддубасити, відчухрати*) тощо.

3. Подальша розробка реєстру ремарок та уточнення семантичного наповнення їх дасть можливість не лише удосконалити маркування слів у словниках, але й удосконалити сам реєстр словників, вилучивши з них чужорідні елементи (як-от суржикізми, жаргонізми). Мотивоване залучення ремарок сприятиме не тільки уточненню значення слів, їхньому стильово-стилістичному забарвленню, але й впливатиме на корпус активної лексики мови, на її здатність задовольняти запити різних сфер спілкування.

Література

1. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Тіло національної мови / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Магістеріум НаУКМА. Мовознавчі студії. – К., 2009. – Вип. 37. – С. 24–28.
2. Коробчинська Л. А. Лексика розмовної мови / Л. А. Коробчинська // Питання мовної культури. – К. : Наукова думка, 1968. – Вип. 2. – С. 3–14.
3. Коробчинська Л. А. Розмовна і просторічна лексика української мови та її ремаркування в словниках / Л. А. Коробчинська // Лексикографічний бюлетень. – К., 1963. – Вип. 9. – С. 41–55.
4. Левченко С. П. Просторічний різновид розмовної лексики у сучасних російських і українських словниках / С. П. Левченко // Українське усне літературне мовлення. – К., 1962. – С. 93–102.
5. Левченко С. П. Ще раз про ремарку “просторічне” / С. П. Левченко // Лексикологія та лексикографія. – К. : Наукова думка, 1966. – Вип. 2. – С. 159–164.
6. Масенко Л. Т. Суржик як соціолінгвістичний феномен / Л. Т. Масенко // Дивослово. – 2002. – № 3. – С. 11–13.
7. Медвідь О. Просторіччя як категорія мовознавства і перекладознавства / О. Медвідь // Третій Міжнародний конгрес українців. Мовознавство. – Харків, 1996. – С. 329–333.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка: около 57000 слов / С. И. Ожегов ; под ред. Н. Ю. Шведовой. – М. : Русский язык, 1984. – 796 с.
9. Товстенко В. Р. Просторіччя як структурно-функціональне явище : автореф. ... канд. філол. наук / Товстенко В. Р. – К. : Київський національний університет ім. М. П. Драгоманова, 2000. – 19 с.
10. Труб В. М. Суржик як форма просторіччя у ситуації українсько-російської двомовності / В. М. Труб // Мова і культура : 6 Міжнар. наук. конф. – К., 1998. Т. III. – 1998. – С. 121.
11. Українська мова : енциклопедія / за ред. В. М. Русанівського, О. О. Тараненка. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – 852 с.